

Asia: SYKE/2025/330

Lausuntopyyntö koskien työohjelmaa ja tärkeitä asioita Ruotsin Perämeren vesipiirin vesienhoitosuunnitelman laatimiseksi vuosille 2027-2033

Lausunnonantajan lausunto

**Miten näette Suomen osallistumistarpeen kyseiseen SOVA-menettelyyn?
Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Luonnonvarakeskus ei ota kantaa SOVA -menettelyn osallistumistarpeeseen.

**Mitkä ovat näkemyksenne Perämeren vesipiirin vesien hoitosuunnitelman laatimisen työohjelmasta erityisesti tärkeiden vesiasioiden ja priorisointien osalta?
Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle**

Luonnonvarakeskus vastaa Suomen ympäristökeskuksen jättämään lausuntopyyntöön, joka koskee työohjelmaa ja tärkeitä asioita Ruotsin Perämeren vesipiirin vesienhoitosuunnitelman laatimiseksi vuosille 2027-2033. Luonnonvarakeskus ottaa lausunnossaan kantaa Ruotsin vesienhoitosuunnitelman työohjelmaan Suomen ja Ruotsin raja-alueella sijaitsevien vesialueiden kalakantojen huomioimisen näkökulmasta.

Luonnonvarakeskuksen näkemyksen mukaan vesienhoidossa on tärkeää tarkastella vesistöjä kokonaisuutena, huomioiden eri vesistötyypit, niiden tilanparannustarpeet sekä keskinäiset kytkökset. Kaikkien kuormitusta aiheuttavien toimijoiden sekä vesistöjen ekosysteemipalveluiden käyttäjäryhmien osallistuminen vesienhoitoon on keskeistä. Lupamenettelyissä, kuten teollisuushankkeiden uusissa luvissa tai lupien uusimisessa, tulisi huomioida vesistön tai valuma-alueen kokonaistilanne. Niinpä merkittävä vesivoimatuotanto, joka on tärkeää säätövoiman kannalta, edellyttää pitkäjänteisiä ja laaja-alaisia toimia etenkin vaelluskalojen luonnonkierron palauttamiseksi sekä toimenpiteiden vaikutusten seurantaan paitsi vesipiirin alueella myös sitä laajemmassa kontekstissa. Lisäksi on muistettava, että virtaamasäännöstely aiheuttaa ekologiaa haittoja paitsi jokivesissä myös jokisuualueilla ja valumavesien purkautumisalueilla. Vesistöjen tilaan vaikuttavat merkittävästi myös haja- ja pistekuormitus, joita aiheuttavat taajamien jäte- ja hulevedet sekä maa- ja metsätalous. Näihin kuormituslähteisiin on puututtava niiden syntypaikoilla. Ilmaston muuttuessa on sään ääri-ilmiöiden on ennustettu yleistyvän ja tämä osaltaan voi vaikuttaa vesistökuormitukseen.

Valuma-aluepohjainen suunnittelu on keskeinen osa vesienhoitoa, ja on myönteistä, että tätä tukemaan on otettu käyttöön suunnittelualusta. Vesistöjen kuormitus määräytyy pitkälti valuma-alueilla tehtävien toimenpiteiden perusteella, ja näissä on yhä kehittämisen varaa.

Luonnonmukaisemman vesistön tilan saavuttamiseksi vanhojen uittoreittien ja -patojen kunnostuksia on tärkeää jatkaa, ja huomiota tulisi kiinnittää myös pienempiin kalojen vaellusta ja muuta liikkumista estäviin rakenteisiin, kuten tierumpuihin. Näiden esteiden poistaminen ja uomien luonnonmukaistaminen tukevat koko ekosysteemin hyvinvointia ja erityisesti kalapopulaatioiden elpymistä. Uoman ympäristön kasvillisuus on myös oleellinen huomioonotettava tekijä, sillä varjostava kasvillisuus suojaa matalia vesiä lämpötilavaihteluilta. Vesienhoidon vaikutusten arvioinnissa tulee ottaa huomioon sekä luonnon monimuotoisuus että vesiekosysteemien tila, huomioiden sekä uhanalaiset että yleiset lajit, jotta ehkäistään lajien taantumista. Vuonna 2024 hyväksytty EU:n luonnon ennallistamista koskeva asetus asettaa jäsenmaille sitovia tavoitteita ekosysteemien, luontotyyppien ja lajien ennallistamiseksi.

Luonnonvarakeskus korostaa, että yllä esiteltyjen toimenpiteiden taustalle tulisi hankkia mittauksiin perustuvaa tietoa vesipiirin pinta- ja pohjavesimuodostumien tilasta. Ruotsin ja Suomen yhteisten vesialueiden kannalta ympäristövalvonnan kehittäminen ja yhtenäistäminen valtioiden välillä on tärkeää. Ruotsissa Perämeren alueen vesipiirin alueella tehtävät toimenpiteet vaikuttavat myös Suomen vesialueiden tilaan, ja päinvastoin. Esimerkiksi merialueella ja Tornionjoessa vesistön arviointiperusteiden yhtenäistäminen ja rajat ylittävä koko joen valuma-alueen huomioiva kokonaisvaikutusten arviointi ympäristöön vaikuttavien toimien yhteydessä on tavoiteltavaa realistisen kokonaiskuvan saamiseksi sekä toimenpiteiden tehostamiseksi. Tornionjoki on yhteydessä Kalix -jokeen, joten tarkasteluissa tämä tulisi huomioida ja tarvittaessa käsitellä näitä jokia yhtenä kokonaisuutena. Joet laskevat Perämereen, ja Suomen ja Ruotsin välinen raja Perämeressä on veteen piirretty viiva. Rannikkoalueen kalakantojen, erityisesti muikun, siian, meritaimenen ja lohen seurannassa ja hallinnoinnissa tarvitaan siten yhteistyörakenteita, joilla näiden kantojen tilaa voidaan arvioida ja kalastusta säädellä kalakantakohtaisesti, ylittäen ekologisesti keinotekoiset rajat. Uuden tuulivoiman rakentamien on yksi merialueen ihmistoiminnan muoto, jonka vaikutukset kaloihin ja muuhun eliöstöön saattavat ulottua huomattavasti rakennusalueetta laajemmalle. Tällaisen toiminnan vaikutusten arviointi kaipa laaja-alaista ja monipuolista, valtionrajat ylittävää yhteistyötä. Vesialueen tilan arvioinnissa tulisikin huomioida kattavasti vesieliöt ja niiden muodostama ravintoverkko sisävesiltä rannikkoalueelle, yhdistäen nämä arvioinnit valuma-alueilla tehtäviin toimenpiteisiin sekä ympäristövalvontaan.

Vesistöjen tila on monen eri tekijän summa – siihen vaikuttavat mm. virtaamasäännöstely, valuma-alueilla tehtävät toimenpiteet, erityisesti teollisuuden (mukaan lukien kaivostoiminta) jätevesien kuormitus, yhdyskuntien jätevesien ja maatalouden kuormitus sekä ilmastonmuutoksen myötä yleistyvät ääri-ilmiöt. Vesistöjen tila ja kalakantojen elinmahdollisuudet ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa. Vaellusesteiden poistaminen ja valuma-alueilla tehtävät kunnostustoimet tukevat kalapopulaatioiden elpymistä. Ravintoverkon ymmärtäminen – sisävesiltä rannikkoalueelle asti – on tärkeää, jotta voidaan arvioida vesienhoidon vaikutuksia kalakantoihin ja estää lajien taantumista.

Vesienhoito vaatii laaja-alaista yhteistyötä eri toimijoiden välillä – mukaan lukien lupaviranomaiset, tutkimus, vesien käyttäjäryhmät ja valtiot. Erityisesti rajat ylittävissä vesistöissä, kuten Tornionjoessa

ja Perämerellä, tarvitaan yhteisiä toimintamalleja ja ympäristövalvonnan yhtenäistämistä Suomen ja Ruotsin välillä. Rajat ylittävien kalakantojen hallinnassa on tärkeää luoda yhteistyörakenteita, jotka huomioivat sekä lajien elinpiirin joessa ja merellä että myös koko valuma-alueen vaikutukset ja jotka mahdollistavat kalastuksen sääntelyn yhteisesti.

Thessler Sirpa
Luonnonvarakeskus

Veneranta Lari
Luonnonvarakeskus